

ב"ה

פרשת צו – שבת הגדול

משה רבינו ידע ששהוא מתעסק עם יהודים

כשם שעכשיו אומרים "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", שיש לנו עכשיו מה שהיה בזמן יציאת מצרים - כך גם לאידך גיסא, שמה שאומרים עכשיו "כל דכפין ייתי וייכול כל דצריך ייתי ויפסח", היה גם בזמן יציאת מצרים, כדלקמן.

ובהקדים מה שכתוב במדרש¹ על הפסוק² "עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו" - לאחר ששולל³ הפירוש לגנאי (שנזכר גם במסכת שבת⁴), כיון ש"אין דורשין שיר השירים לגנאי, אלא לשבח, שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל"⁵ - שקאי על הזמן ש"משה וישראל מסובין ואוכלין פסחיהם במצרים", ש"הרבה מהן לא היו מקבלים עליהם למול, אמר הקב"ה שיעשו הפסח, וכיון שעשה משה את הפסח, גזר הקב"ה לארבע רוחות העולם. . מן הרוחות שבגן עדן הלכו ונדבקו באותו הפסח. . והיה ריחו הולך מהלך ארבעים יום⁶, נתכנסו כל ישראל אצל משה אמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך, מפני שהיו עייפים מן הריח", "והיתה נפשם קוהא לאכול".

ועוד לפני שמשה אמר להם שצריכים למול את עצמם ואת בניהם ועבדיהם - הנה לכל לראש אמר להם: "כך אמר לי הקב"ה, כל⁷ בן נכר לא יאכל בו", ואכן שמעו בני ישראל למשה ו"עמדו והפרישו הנכרים שביניהם".

¹ שהש"ר פ"א, יב (ג). וראה גם שמו"ר פי"ט, ה ובפי' מהרז"ו.

² שה"ש א, יב.

³ ולא רק שמושלל מעצמו ע"ז שמפרש מלכתחילה באופן אחר, אלא שמביא תחילה הפירוש לגנאי, ושולל אותו.

⁴ פח, ב.

⁵ שהש"ר שם (א).

⁶ שזהו שטחה של ארץ מצרים שהיתה מהלך מ' יום (מת"כ לשמו"ר שם) - ד' מאות פרסה (חידושי הרש"ש שם).

⁷ בא יב, מג.

...וממשיך במדרש⁸, שלאחרי ש"עמדו והפרישו הנכרים שביניהם", חזרו וביקשו ממשה רבינו שיתן להם לאכול מהפסח, ואמר להם משה "כך אמר לי הקב"ה, וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו⁹, עמדו ומלו את עבדיהם. כל ערל לא יאכל בו¹⁰, מיד כל אחד ואחד נתן חרבו על ירכו ומהל עצמו".

ונמצא, שבזמן יציאת מצרים היה כבר הענין ד"כל דצריך ייתי ויפסח" - שהרי משה רבינו נתן להם מהפסח שלו; וכיון שהפסח נאכל על השובע¹¹ נתן להם מסתמא גם שאר עניני אכילה - "כל דצריך ייתי ויכול".

אך עדיין צריך להבין איך נתן להם משה רבינו מפסחו - הרי הפסח אינו נאכל אלא למנוי¹², והרי לא נימנו על פסחו של משה?

[וכאן אי אפשר לתרץ כמו בנוגע לפיסקא "כל דצריך ייתי ויפסח" שהכוונה היא לצרכי הפסח, ארבע כוסות ושלוש מצות וכו' - שהרי מפורש להדיא במדרש שמדובר אודות קרבן פסח].

ויש לומר הביאור בזה¹³: כיון שמשה רבינו ידע שיש לו עסק עם יהודים שקשה להסתדר אתם... הנה בידעו שיש בין בני ישראל כאלו ש"הָלְלוּ כו' וְהָלְלוּ כו"¹⁴, ידע שיהיו כאלו שלא ימולו את עצמם, ולכן, בשעה שהקריב פסחו, היה בדעתו לזפות גם את כל אלו שיבואו ויבקשו לאכול מפסחו, שהרי "זכין לאדם שלא בפניו"¹⁵.

ועדיין צריך להבין¹⁶: הדין בקרבן פסח הוא שכל אחד צריך לאכול כזית¹⁷, ועל פי זה, איך יתכן שפסחו של משה - שהיה "מן הכבשים גו"¹⁸, כָּכָשׁ מְדוּד ומוגבל - הספיק עבור ריבוי מבני ישראל, שהרי לא היה מספיק לאכול "משהו" (על דרך "אוכל קימעא והוא מתברך במעיו"¹⁹), אלא הוצרך להיות כזית לכל אחד?!

⁸ שהש"ר שם.

⁹ בא שם, מד.

¹⁰ שם, מח.

¹¹ פסחים ע, א.

¹² ראה גם חידושי הרד"ל לשמו"ר שם.

¹³ ראה גם אג"ק ח"א ריש ע' קעו. התוועדויות תשמ"ו ח"ב ע' 846.

¹⁴ ראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא בשלח יד, כח. שמו"ר פמ"ג, ח. הובא ביל"ר בשלח יד, כט.

¹⁵ עירובין פא, רע"ב (במשנה). וש"נ.

¹⁶ ראה גם התוועדויות שם.

¹⁷ ראה רמב"ם הל' ק"פ פ"ב הי"ד.

ואין לומר שכיון שכל ענין השיעורים הוא הלכה למשה מסיני (כדברי הגמרא במסכת עירובין²⁰), הנה בפסח שהקריבו ביציאת מצרים, קודם מתן תורה, לא היה החיוב דשיעור כזית, ובפרט לפי הדעה²¹ שבני ישראל היו אז בגדר של בני נח, ואין שיעורין לבני נח²² - כי, השיעור דכזית נאמר בנוגע לקרבן פסח גופא (ולא שמפרשת קרבן פסח יודעים רק שצריך שיעור, ואילו השיעור עצמו יודעים מהלכה למשה מסיני), ולכן, בהכרח לומר שגם אז היה החיוב דשיעור כזית²³.

והביאור בזה: מסופר בהמשך דברי המדרש בנוגע למילת בני ישראל, "מי מִלֵּן . . משה היה מוהל ואהרן פורע ויהושע משקה" ("כוס של ברכה"²⁴), כמו שנותנים לתינוק לאחר הברית), ויש אומרים יהושע היה מוהל ואהרן פורע ומשה היה משקה".

וכיון שגם אהרן ויהושע ודכוותיהו [החל משבט לוי שבמשך כל השנים שהיו במצרים הקפידו על מצות מילה, כמו שכתוב²⁵ "ובריתך ינצורו"] הקריבו הפסח - היו גם הם יכולים ליתן לבני ישראל מפסחיהם, ובצירוף כולם יחד היה מספיק על פי טבע שיהיה לכל אחד מבני ישראל כזית מקרבן פסח.

ובכל אופן, רואים מכאן, שגם בזמן יציאת מצרים היה כבר הענין ד"כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח"²⁶.

קטע משיחת ליל ב' דחג הפסח, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תש"ל חוברת ע' 14.

¹⁸ בא שם, ה. רמב"ם שם רפ"א.

¹⁹ פרש"י בחוקותי כו, ה.

²⁰ ד, א. וש"נ.

²¹ ראה אנציק' תלמודית ערך ב"נ בתחלתו (כרך ג ע' שמח). וש"נ.

²² רמב"ם הל' מלכים פ"ט ה". וראה שו"ת שו"מ מהדורא שתיטאה שאלה יו"ד.

²³ ראה תורה שלמה עה"פ בא יב, ח. ובמילואים שם (ע' רב).

²⁴ עץ יוסף שם.

²⁵ ברכה לג, ט ובפרש"י. שמו"ר שם.

²⁶ חסר הסיום (המו"ל).

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זזוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"י ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה